

LBRIS

We know
books

ANTOLOGIA
PROZEI
SCURTE

PAUL
GOMA

—
CAMERA DE ALĂTURI

Postfață de Ion SIMUȚ

Știința, 2021

Responsabil de ediție: Mircea V. Ciobanu
Corectori: Mariana Belenciuc, Maria Cornesco
Redactor tehnic: Nina Duduciuc
Machetare computerizată și copertă: Romeo Șvet

ÎNȚREPRINDEREA
EDITORIAL-POLIGRAFICĂ

ȘTIINȚA

str. Academiei, nr. 3; MD-2028, Chișinău, Republica Moldova
tel.: (+373 22) 73-96-16; fax: (+373 22) 73-96-27
e-mail: prini_stiinta@yahoo.com
www.edliturastiinta.md

Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin întreprinderii Editorial-Poligrafice Știința.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții din Republica Moldova

Goma, Paul

Camera de alături / Paul Goma, Filip Goma (moștenitor); postfață de Ion Simuț;
copertă: Romeo Șvet. – [Chișinău]: Știința, 2021 (Bons Offices SRL). – 264 p. –
(Antologia prozei scurte, ISBN 978-9975-85-169-5)

ISBN 978-9975-85-314-9

© Filip Goma, 2021

© Postfață Ion Simuț, 2021

© Întreprinderea Editorial-Poligrafică Știința, 2021

CUPRINS

I. De-a pământul

8	De-a pământul
11	Dacă aș fi fost barză...
14	Ochii soarelui
18	Zilele de sâmbătă
25	Floarea-Soarelui
29	Regula jocului
33	Ca fotbalistii, ca atleții...

II. Camera de alături

40	Camera de alături
44	Logodnicii vin și pleacă
54	Ceea ce nu se spune
72	O, ce veste minunată...
104	A fi Matei
126	Singurătatea alergătorului de twist
151	Un loc pentru o astă-seară
181	Aia
213	Un pas înapoi
234	Un pas înainte
252	Debutul lui Paul Goma.
Drumul spre roman.
Postfață de Ion Simuț

**DE-A
PĂMÂNTUL**

Tilică s-a născut în urmă cu cinci ani și două luni, în acest cartier ai cărui locuitori lucrează în uzină, ai cărui tineri învață pentru a putea lucra în uzină, ai cărui copii se joacă de-a uzina. El întoarce un taburet cu picioarele în sus, se ghemuiește în cușca aceea cu genunchii la gură și spune încet, numai pentru urechile lui:

– Ziceam că eram bunicul... și rămâne încremenit, cu pleoapele coborâte și rap-rap! rap-rap! rap-rap! cântă copitele cailor, caii au mirosul atoateștiutor al bunicului, toacele roților trag clopote adormitoare, praful aduce și el a pâine coaptă de bunica, se înalță în urma căruței și se culcă pe o parte, de vânt, ca zmeul, peste tufișurile în care stau ascunși, în două picioare, cu șorț alb, iepuri dințați.

Ori se lasă în genunchi, cu brațele întinse în lături:

– Ziceam că eram grâu... iar grâul e mai bun decât înghetata, decât unchiul Anton, aproape tot atât de dulce ca mama: îl învăluie, mângâindu-i palmele și obrații și înăuntrul, și atunci se petrece ca o smulgere lină în sus, ca pasărea aceea nebună și beată, nici frumoasă, nici folositoare, care nu știe decât să urce cântând, și urcă și urcă, de zici că acum are să cadă în soare și are să-și pârjolească fluierăturile, se odihnește uneori și iar urcă, iar cântecul ei e verde și cu valuri ca grâul în care de acolo, de sus, se prăbușește ca un bolovan, și unde cade ea, țâșnește fântâna macului roșu cu miez negru, ori cicoarea furată din cer.

Se așază, gemând, în patru labe, pe covorul din sufragerie:

– Acum eram vacă...

Nu paște, nu mugește, nu dă lapte. Stă în patru labe și e vacă-vacă, atunci când vaca e sătulă și stă neclintită, în jur iarba e răcoroasă și nebună de miresme, pe cer înoată norii de praf și țârâie greierii cine știe unde.

După ce s-a întors de la țară, văzându-i jocurile noi, unchiul Anton l-a întrebat:

– Tilică, ce-ai tu de gând să te faci? Agronom?

– Ț! a negat Tilică, deși nu prea știa ce-i aia.

– Brigadier? Socotitor? Conducător de atelaj? Cam tragi a cooperatoarea...

– Ț! a clătinat Tilică din cap.

Azi unchiul a venit iar:

– Ei, îmi spui ce te faci când ai să crești?

Tilică înalță umerii a „nu știu” până mai sus de vârful urechilor, dar râde și ochii i-s albaștri-albaștri. Unchiul Anton care-l cunoaște îi face cu ochiul, ducând degetul la buze, apoi îl cheamă tainic, și atunci Tilică se apropie, oftează, se foiește și spune încet, gâdilindu-l cu nasul:

– Pământ...

– Ceee?! se miră unchiul cu glas tare.

Tilică îi face semn cu degetul la buze și-i suflă din nou cald în ureche:

– Pă-mânt...

– Pământ? și unchiul își încrețește fruntea a nedumerire.

De ce, băiete? De ce pământ?

Tilică iar înalță din umeri, că nu știe, dar ochii i-s albaștri și râd, râd.

– Că cântă! explică el numai pentru unchiul Anton, numai el pricepe.

Într-adevăr, unchiul a înțeles. După o vreme zice cam răgușit, cam tremurat:

– Tilică, auzi, tu?... Tilică... Ia-mă și pe mine... Hai, mă, să ne jucăm amândoi de-a pământul, vrei, mă, vrei, Tilică?...

Tilică ridică din umeri – nu știe –, dar râde.

Stau amândoi față-n față, unchiul pe scaun, cu palmele proptite de genunchi, copilul în picioare, cu mâinile atârând.

Amândoi au pleoapele lăsate și privirile răsfrânte.

mai 1967

DACĂ AȘ FI FOST BARZĂ...

Eu, de când cu întâmplarea aceea cu sania, de pe urma căreia am rămas schiop, am citit destule povestiri. Una din ele nu mi-a plăcut: era vorba acolo despre un copil bolnăvicios, care nu putea merge, pe care îl luau în răs colegii, zicându-i „Șontorogul”, el se înrăise, fiindu-i ciudă pe toți sănătoșii, și numai păsările îi plăceau, fiindcă zburau, și ar fi dorit și el să meargă lin, dar până la urmă a prins ciudă și pe ele, zburătăindu-le cu praștia. Eu n-am simțit niciodată vreo deosebire între mine și ceilalți copii. Poate și din pricină că, la ieșirea din spital, doctorul m-a chemat la el și am vorbit atunci ca între bărbăți și mi-a spus așa, că valoarea unui om nu stă în picioare, decât la fotbaliști. Sau poate pentru că, în școala noastră, copiii nu râd de cei cu vreun beteșug. Dar mai ales, cred eu,

fiindcă nu sunt cruțat, ocrotit: nu sunt scutit de sport, joc fotbal, așa, șontâcâind, merg la muncă voluntară și celelalte. Iar chestia cu păsările nu poate fi adevărată. Iată de ce:

Avem și noi, pe șură, niște berze: vin primăvara, clămpănesc, stropesc cu var acoperișul și cartofii din grădină, fac doi pui, iar spre sfârșitul verii pleacă. Anul trecut, prin iulie, s-a abătut peste satul nostru o grindină cumplită: a spart geamuri, țigle, a rupt crăci, a omorât niște găini. Unui pui de barză i-a rupt un picior: îi atârna doar într-o bucată de piele. Cu ajutorul câtorva copii, m-am suit pe șură. L-am luat și l-am dus la veterinar. Numai că piciorul nu mai putea fi reparat, așa că i l-a tăiat de tot. Celălalt pui începuse să zboare în jurul cuibului, dar șchiopul se văita toată ziua, țopăind pe marginea cuibului. Ceea ce m-a infuriat era că bătrânii îi dădeau de mâncare numai celui sănătos, iar pe șchiop îl pocneau cu ciocurile în cap, îl îmbrânceau cu aripile, de parcă ar fi vrut să-l alunge din cuib. Într-o dimineață l-am găsit în grădină, însângerat, mort.

Tata mi-a explicat că o barză șchioapă nu se poate hrăni – trebuie să pășească atent prin apă, prin iarbă –, or, șchiopul, chiar dacă trăia, avea să țopăie și ar fi speriat broaștele, ori șerpii, ori șoarecii.

– Dar celelalte berze? am întrebat eu.

– Numai oamenii se ajută între ei, mi-a răspuns tata.

Apoi a venit timpul să plece. Satul nostru nu e numai nod de cale ferată și de șosele, ci și răspântie a berzelor. S-au adunat ca și în alți ani câteva sute de zburătoare venite din trei părți, au clămpănit, s-au sfătuit, s-au frământat o zi

și o noapte, iar în cealaltă dimineață am știut că vine toamna: plecaseră.

M-am dus după alune, singur. Cărarea trece pe lângă o mlaștină – raiul lor în timpul verii – acum aspră și secată. Mergeam pe cărare și nu se vedea niciun om nicăieri în amiaza aceea înaltă, ierburile erau răskoapte, cărarea crăpată de călduri vechi și dintr-o dată am dat cu ochii de o barză. Era și nu era barză. Eu le știam pășind cu gâtul la pândă, cu târnăcopul gata de înhățat. Dar barza de acum era foarte singură, nu numai din pricină că pe tot câmpul se afla doar ea. Parcă o trăgea cineva nevăzut cu o sfoară, încolo și-ncoace, prin pipirigul țepos și ruginit, prin mlaștina împietrită de uscăciune. Era o zi foarte caldă cum sunt ultimele zile de vară și barza era foarte singură, rămăsese, nu era șchioapă, avea aripile sănătoase. Știam, citisem, îmi spusese și tata că așa se întâmplă cu păsările bătrâne, simt ele că nu vor ține la drum și nici nu încearcă și nici nu le ajută cele sănătoase, așa că rămân să moară. Aceasta nu se văita, nu era tristă, umbla în neștire și a mai umblat încă o săptămână, apoi a fost cu totul toamnă, mlaștina s-a trezit, s-a umflat și a înghițit-o.

Atunci m-am întristat, dar poate numai din pricină că începuseră ploile, însă m-am bucurat că nu sunt pasăre, barză, că nu sunt lăsat flămând și că nu sunt alungat cu ciocul, părăsit.

Eu, în locul ei, aș fi plecat totuși, aș fi zburat până unde aș fi putut și dincolo de asta. Vreau să spun, dacă aș fi fost barză...

aprilie, 1967

**OCHII
SOARELUI**

Ați auzit de Matei? Bineînțeles. Ei, aflați că Matei e fratele meu și mai aflați că e cel mai grozav frate pe care și-l poate dori cineva. Nu numai pentru că e cap de serie la ei, la Facultatea de Electronică. Nu numai pentru că joacă rugby la „Olimpia” și, când își lansează cele 104 kilograme, face pârtie și nu mai crește iarba pe unde a trecut. Ci, fiindcă Matei, cum să vă explic?... Cu Matei te afli totdeauna... pe aceeași lungime de undă, sau așa ceva, ați priceput ce vreau să spun. Chiar dacă, întrebându-l, nu-i ceri un răspuns anume, ceea ce-ți spune el se așază exact unde trebuie, simți tu asta.

De pildă, când eram eu mic de tot, îmi plăcea grozav grișul și mâncam în fiecare seară câte o „fântână”. Aici trebuie să explic: pentru griș aveam un castronel smălțuit, o străchinuță verde pe dinafară, pe dinăuntru albă,

cu floricele, și mama zisese că-i numai a mea și numai eu mâncam din ea. Într-o seară, Matei ne-a spus o ghicitoare: „Străchinuță verde, Fundul nu i se vede...” și ne-a dat și dezlegarea: fântână. Pentru că străchinuța mea era verde, pentru că fundul nu i se vedea – din pricina grișului –, a devenit fântână, și fântână a rămas.

Altă dată, tot la griș, l-am întrebat cât de repede merge mâncarea pe gât. Matei și-a trecut degetele prin jur și mi-a răspuns:

– Ca luna pe cer...

Asta era și mai frumos. Eu mâncam din fântâna verde luna strălucitoare și rotundă, și chiar o simțeam alunecând, când călduță, când rece.

După ce am mai crescut și am prins gust de hoinăreală și de lenevit în iarba, pe spate, cu ochii mâțește, la cer, am descoperit „ochii soarelui”. Dacă cerul e foarte albastru și stai cu fața-n sus, începi să vezi de la o vreme niște cerculețe cu un punct la mijloc, parcă ar fi ochi. Când te uiți chiar deasupra ta, „ochii” încep să alunece către marginea cerului și nu se opresc pe vreo spinare de deal, ci coboară prin dreptul copacilor, al pășunilor. Dacă îți zvâcnești privirea în sus, se întâmplă minunea: „ochii” urcă iar și din nou coboară lin și cumva tremurat, ca picăturile de ploaie pe geam. Sunt pe cer „ochi” singuri, dar sunt și lanțuri întregi, adesea ciorchini ca de struguri, și toți alunecă în jos și iar se înalță când îți ridici privirea.

În vacanță, la țară, după ciuperci ori după alune, rămâneam în vreun luminiș ori la marginea pădurii, cu „ochii” mei. Într-atât îi cunoșteam, încât eram în stare să urc câte

IRPIS | We know
books

unul sau o ghirlandă întreagă de la orizont în sus, până în inima cerului, și să-l păstrez acolo minute întregi, așa cum unii fotbaliști țin mingea pe creștet. Dar dacă clipeam, gata! îi pierdeam. Așa că trebuia să-mi stăpânesc pleoapele și, ca să nu mă usture, obligându-mă să clipesc, le apropiam și numai printr-o ferestruie îngustă îi urmăream.

După o vreme le-am dezvăluit secretul și prietenilor mei. Ciupercile se uscau de bătrânețe, alunele rămăseseră în seama veverișelor, fiindcă noi, culcați în iarbă, pe spate, ne găsisem jocul. Ca cel mai inițiat, le-am explicat celorlalți că sunt „ochii soarelui”, și copiii au fost de acord, așa era, și era bine așa.

Venind acasă, i-am destăinuit și lui Matei „descoperirea” mea. El nu s-a uitat strâmb, cum fac alți frați mai mari, m-a întrebat numai dacă de pe balcon se văd, și-a scos șezlongul și a prins să chicotească, bucurându-se: „Uite-! Ha, ha! L-am prins! Așa, așa, în sus, în sus, u-șu-rel. Na, că mi-a scăpat!” și doar Matei e student în ultimul an la Electronică, azi-măine va fi ditamai inginerul, poate și în națională, la rugbi, va fi selecționat.

– Întâi am crezut că sunt fulgi, pene din aripile lui Icar, mi-a zis el. După aceea parcă semănau cu niște așchii din șindrilele lui Manole. Dar tu ai dreptate, și m-a bătut pe umăr cu pälmoii lui cât o pâine ardelenească. De fapt, cred că lucrurile s-au întâmplat cam așa: Când Manole s-a azvârlit de pe acoperiș, nu a căzut pe pământ, zdrobindu-se, adică l-a atins, în locul acela a țâșnit un izvor și celelalte, dar el, Manole, n-a murit, cum să moară Manole?, ci s-a înălțat iar spre Soare și atunci Soarele a zis: „Manole, Manole, meștere

Manole, tu nu poți să mori, ca cei soțiori, căci tu ai plătit când ai înzidit pruncul și pe Ana...” și așa mai departe, și de atunci Soarele îl ține în preajmă, ca să-l întoarcă pe pământ, uneori sub formă de ploaie, alteori îl preface în funigei – ca să ne vestească toamna –, dar în restul timpului, Manole, transformat în ochi ai Soarelui, ne privește, ne cercetează și, pentru cine are urechi de auzit, întreabă: „Voi când clădiți, când durați, înzidiți ceva și ce înzidiți?” sau cam așa ceva, tu ce spui?